

2000 CONFERÈNCIA (SANTA COLOMA, 10 DE MARÇ 2000)

EL SISTEMA ASSISTENCIAL COLOMENC EN ELS SEGLES XIX I XX (Tot el referent a l'hospital està explicat en el Quadern de La Selva nº 15, 2002)

La Caritat i cura dels pobres queda en mans de l'església. Es creen vertaderes xarxes assistencials basades en els hospitals de pobres i pelegrins, les almoines del pa i les causes pies per a maridar donzelles. Al llarg dels segles XVI i XVII el mercantilisme, el protestantisme i la proliferació de rodamons pidolaires començarà a fer tambalejar aquest sistema assistencial. A Espanya en el segle XVIII es crearan els hospicis per tancar-hi els no aptes per treballar; la resta, a produir sense pidolar. Es criticarà fortament la caritat indiscriminada que feia la majoria de persones i institucions la qual es considerarà ara la causa de la vagància. La necessitat de ma d'obra i d'augmentar el potencial laboral del país farà que el naixent estat absolutista vagi agafant les regnes de la caritat la qual convertirà en beneficència

L'estat liberal del segle XIX apartarà l'església de la caritat i se n'apoderarà. El Reglament de Beneficència de mitjans segle n'és la mostra: Junes Municipals de Beneficència, on el clergat serà un més en la Junta. Coexistiran però els dos sistemes assistencials: el públic i l'eclesiàstic. A partir de la Restauració l'església es tornarà a introduir dins la xarxa a través dels ordes de religioses que ocuparan la majoria d'hospitals. Aquests sistema perdurarà amb alts i baixos fins les últimes dècades del segle XX, quan una societat més oberta, més dialogant, i cada cop més crítica amb el capitalisme salvatge imposat per la globalització, intentarà superar la idea de caritat per a salvar-se un mateix pel de solidaritat per ajudar al proïsme.

A Santa Coloma no tenim documentació sobre causes pies ni almoines tot i suposar que n'hi havien com a la majoria de pobles. Només l'hospital i amb poca informació és una prova palpable de la caritat colomenca. Expliquem doncs l'hospital fins el segle XX i després explicarem els altres sistemes assistencials

DE L'HOSPITAL DE POBRES A RESIDÈNCIA GERIÀTRICA

Poques són les referències que tenim de l'hospital de Santa Coloma: sabem que hi va néixer Salvador d'Horta l'any 1520, futur Sant franciscà, ja que els seus pares n'eren els hospitalers; que estava situat darrera l'església parroquial. L'any 1609 en les Ordenacions concedides per Carles de Vilademany i Cruïlles, senyor jurisdiccional de Santa Coloma, es pacta que l'hospital tingui un administrador elegit cada tres anys pels jurats del poble, encarregat dels cobraments i pagaments. El qüestionari de l'any 1716

explica breument que hi ha un hospital per als pobres de la vila i per als que passen de cam. Els únics comptes que tenim corresponen al període 1750-1759 i són donats per l'administrador Isidre Estrada. Els ingressos pugen a 727 lliures i corresponen bàsicament a cobraments de pensions de petits censals que té a favor seu l'hospital, i les despeses pugen a 738 lliures

L'any 1760, la comtessa d'Aranda, patrona de l'hospital com a senyora jurisdiccional de la vila, es queixa del funcionament de l'hospital i nomena dos nous administradors

Amb la nova administració es va fer un inventari que mostra la precarietat i pobresa de l'hospital colomenc, consistent en els estris bàsics per cuinar, cinc llençols apedaçats i tres coixineres dolentes, quatre màrfegues destrossades i poca cosa més. Cal dir que en aquesta època l'hospitaler només anava a l'hospital quan hi havia algun malalt per atendre, que eren molt pocs. L'any següent, el 1761, l'hospital rep una almoïna de 500 lliures de Cayetano Descatllar per agençar la capella de Sant Salvador construïda dins l'hospital. Amb la donació, la comtessa d'Aranda intentà enderrocar l'hospital i construir una capella nova de Sant Salvador, però l'oposició de l'ajuntament posant un plet, parà les obres. Motiu? Allà s'hi reunia l'ajuntament.

Amb el fill de la comtessa les coses anaren millor i l'any 1775 es signà una concòrdia on es deixava molt clar que encara que l'ajuntament utilitzés l'habitació situada sobre la capella de sant Salvador per a les seves reunions i per aula d'ensenyament, la propietat i patronatge de l'hospital i l'edifici era del comte d'Aranda; aquest reconeixia que, degut a la necessitat d'ampliar l'església, cediria aquest espai sempre i quan es construís un hospital nou. Aquesta concòrdia quedà només en bones intencions i el cert és que l'hospital anava de mal en pitjor: l'edifici queïa a trossos, els administradors no se'n preocupaven i s'arribà a l'extrem d'haver de portar els malalts a Girona.

A començaments de l'any 1788 es decidí fer l'ampliació de l'església. Els obrers compraren un solar prop de l'ermita de Sant Sebastià l'any 1792 per 400 lliures i per 800 més hi construïren el nou hospital. L'hospital rebia bàsicament persones soles desvalgudes, o bé per vellesa o per malaltia. El duc d'Híxar i l'ajuntament signaren una nova concòrdia a primers de maig de 1817 on s'especificava que els tres administradors serien el prevere més antic de l'església, un hisendat i un pagès que tingués la residència a menys de mitja hora de la vila, aquests dos últims elegits pel duc a proposta de l'ajuntament. Els tres administradors no cobrarien cap sou, s'encarregarien de tot el funcionament de l'hospital, tindrien una persona encarregada de sortir cada dissabte pel

poble a buscar almoines i ells mateixos sortirien el dissabte sant i la vigília de Nadal. El metge del poble i el cirurgià tenen una assignació anual de vuit duros per atendre aquests malalts. A voltes durant tot l'any no ingressava cap malalt

L'any 1861 es fan obres a l'hospital L'any 1864 disposa de "*4 camas, 5 jergones, 1 colchón, 5 almohadas, 22 sabanas, 7 mantas, 4 cubrecamas, 5 camisas de hombre*". L'any següent l'hospital atén a cinc malalts i el 1866 la Junta Local de Beneficència elabora un Reglament on queda molt clar que la tutela i control de l'hospital estarà sota la Junta de Beneficència, la qual nomenarà administrador i metges, vigilarà l'administració, revisarà els comptes i per primera vegada disposarà d'un hospitaler fix. Es nomena un hospitaler conservar i millorar l'edifici, vigilar l'assistència facultativa, fer complir el reglament, La tasca de l'hospitaler era oferir assistència als malalts, tenir cura de la provisió de medicines, preparar els aliments,.....i podrà viure a amb la seva família a l'hospital Per ser admès a l'hospital es requeria "*ser pobre vecino de la población, i enfermo invadido de enfermedad aguda. i admitia pe r primera vegada malalts que e spaguessin l'estada L'octubre de 1875 l'ajuntament aprova "el blanqueo del Hospital, limpia de las ropas, compra de dos camas con sus correspondientes jergones, y la recomposicion del tejado.*

La penúria econòmica serà una constant. I l'esforç de l'ajuntament tampoc era gaire positiu: en el període 1876-1885 invertia un 0,3% del seu pressupost total en beneficència, i encara era tot per pobres transeünts, ja que les poques inversions en l'hospital es consignaven en pressupost extraordinari. En el període 1894-1900 dedicava a beneficència el 2,8% del seu pressupost total. L'augment era degut a la inclusió en els pressupostos del pagament de metge i medicines dels pobres locals.

L'arribada de les Germanes de Sant Josep l'any 1883, encarregant-se'n de tot el funcionament intern de l'hospital, cura dels malalts i captes públiques setmanals per a la població.. Aquest any i a petició de les germanes, es construeix l'espaldana amb una petita campana sobre la porta de la capella de l'hospital

El 20 de setembre de 1894, amb la implantació del Registre de la Propietat, l'ajuntament aprofità l'ocasió per "adjudicar-se" legalment l'hospital, ja que la seva situació havia quedat bastant confusa entre el patronat del duc d'Híjar, la compra i construcció de l'hospital feta per l'ajuntament i l'obreria de l'església i la pèrdua de jurisdiccions l'any

següent, 1895, es va fer un nou reglament del "*Hospital de la Villa de Santa Coloma de Farnés bajo la advocación del beato Salvador de Horta*"

L'any 1904 la llevadora s'ofereix a l'ajuntament per tenir cura i ajudar a les parteres pobres, sempre i quan aquest li pagui una quantitat encara que sigui petita.

La penúria però és total, cada any hi ha dèficit i un donant anònim l'eixuga cada any des del 1906 al 1913 L'any 1906 la Junta de l'hospital vol construir una habitació per a malalts infecciosos i compren dues calderes per rentar la roba d'aquests tipus de malalts En aquest any, i segons informe tramés a la Junta Provincial de Beneficència, l'hospital disposa de 12 llits i si han fet 50 estances. La solució a aquesta problemàtica econòmica vindrà a través del llegat de 25.000 pessetes fet pel colomenc resident a Barcelona Josep Noguer i Llorell, (testament fet el 17-4-1908) mort el mes de maig de 1910. El reconeixement popular a Josep Noguer es plasmarà el mes de maig de 1911, quan l'ajuntament decideix posar el nom de Josep Noguer al C/ Major malgrat que no es durà a terme i l'any 1915 posen el seu nom a Les Mesures, nom que tampoc perdurarà i no serà fins el maig de 1931 que el seu nom romandrà fins l'actualitat en el carrer que va del C/ Sant Sebastià a la plaça del Firal

L'any 1911, quan es cobra el llegat Noguer, l'hospital ha atès a 4 homes i 8 dones, ha ingressat 1174 pessetes (1154 d'almoines i 20 de l'ajuntament. La Junta estava formada per l'alcalde-president, dos vocals nats (metge titular i rector) i 4 vocals. el febrer de 1912, la Junta decideix millorar les condicions de l'hospital, cercar el pati posterior i comprar aparells quirúrgics per ferides laborals i altres per prevenir epidèmies. El 25 de setembre 1912 s'inauguren les noves instal·lacions i es fa un dipòsit de cadàvers. El juny de 1915 el dèficit continua estant una constant,

La tómbola feta l'any 1924, la primera activitat benèfica d'aquest tipus de la qual tenim notícia, deixà un benefici de 627 pessetes, pràcticament un 40% dels ingressos de l'hospital. L'any 1926 va rebre 6 malalts amb un total de 115 estances

Sense aspectes dignes de menció, s'arriba al franquisme quan la nova Junta de l'hospital, pensa arreglar el dèficit existent amb les aportacions del Plat Únic i demana a l'ajuntament que instal·li un motor per treure aigua del pou. L'any 1941 sabem que l'Auxili Social el portaven les germanes de l'hospital: elles cuinaven i repartien el menjar

El juny de 1945 la Junta veia insuficients les tres habitacions que tenia l'hospital per a malalts, de forma que habilitaren la gran sala sobre l'església i posaren un bany

L'any 1960 instal·lació de la calefacció del primer pis de l'hospital. L'any 1964 l'hospital disposa de 16 sales d'un o dos llits amb un total de 25 llits i una sala de 12 llits, en total 37 llits; hi ha 12 germanes i un subaltern que atenen a 25 malalts de beneficència, 3 de tarifa reduïda i 39 de particulars L'hospital ha atès també 39 parts de colomenques.

El 1964 es compra una ambulància Els preus de l'ambulància eren: *"8 pts km para las familias pudientes; 6 ptas Km para las familias de clase media; 4 ptas km para las familias que sin ser acomodadas tampoco pueden ser consideradas como pobres y gratuita para los pobres de solemnidad"* Evidentment, era la pròpia Junta qui decidia on es trobava cada família.

L'hospital anava prosperant i el novembre de 1966 ja disposava de Raigs X, taula d'operacions i aportació d'oxigen. Al llarg d'aquests anys, els ingressos es nodreixen, en general, en un 45% de les pensions dels asilats i un 17% de subvencions de les dues Caixes, estant la resta pràcticament de donatius. Les despeses, un 80% corresponen a manutenció dels asilats. A finals dels seixanta l'administrador de l'hospital és el propi rector de la parròquia

L'any 1972 la Junta decideix comprar uns solar per construir-hi un nou hospital i el compra en les anomenades Les Argiles. Es fan rifes, recollides d'ampolles.....però el que realment solucionarà els problemes serà el llegat Sureda. A partir d'ell es crea un Patronat l'any 1977

En els estatuts aprovats es creava una Fundació Pública de Beneficència Municipal de naturalesa permanent *" cuyo objeto consiste en prestar asistencia a pobres y ancianos, naturales y vecinos de esta ciudad y de los municipios de Sils, Riudarenes y Brunyola, siempre que estos ayuden proporcionalmente a su sostenimiento"*.

El maig d 1980 l'alcalde presenta els pressupostos de construcció del nou geriàtric: 107 milions. Sils, Riudarenes i Brunyola desisteixen de participar en el Patronat Geriàtric per motius econòmics,

Davant aquesta ja prevista espantada dels pobles veïns, la Junta acorda demanar al Fondo Nacional de Assistència Social una subvenció del 76% pressupostat.

El mes de juny de 1983 s'inaugurava la Residència Geriàtrica Sant Salvador d'Horta amb trenta-cinc residents Pagaven unes quotes que oscil·laven entre 15.000 i 22.000 pessetes. La construcció rondava els 157.000.000 i tingué una subvenció de 60 milions del Fons Estatal d'Assistència Social, 31 milions de la Generalitat de Catalunya i 22 milions de l'ajuntament colomenc mentre la resta es cobria amb les donacions Sureda i Camps.

LA CARITAT I BENEFICÈNCIA COLOMENCA EN EL SEGLE XIX

A Santa Coloma l'abril de 1849 es formava la Junta Parroquial Municipal de Beneficència. Estaven formades per l'alcalde-president, el rector de la parròquia com a vice-president, el secretari i els vocals. Les seves funcions eren controlar el nombre de necessitats, ajudar-los, vigilar als pares que fessin anar els nens a escola, excitar la caritat dels veïns....

L'any 1868, tenim constància que en el poble s'havia establert un sistema d'ajut als pobres mitjançant l'entrega a cada família d'una determinada quantitat de pa, comprat amb els diners obtinguts per subscripció popular entre les famílies benestants. Tanmateix aquest sistema del pur repartiment no satisfieia a tothom i s'intentà canviar: en lloc de caritat, obres públiques. Es plantejava una vegada més, el concepte de caritat i les seves formes de resolució: donar l'almoïna o bé donar un mitjà per poder-se guanyar el pa.

En la segona meitat de segle, l'ajuntament elaborava un Padró de Pobres on anualment s'havien d'inscriure tots els caps de família que no arribessin a uns ingressos determinats. A partir d'aquest Padró, l'ajuntament pagava unes trenta pessetes trimestrals que corresponien a medicines pagades per aquestes famílies. El sistema d'ajut a aquestes famílies consistia no només en els medicaments sinó en ensenyament. Malgrat tot, l'escola era també un microcosmos social, ja que dins la classe quedaven ben diferenciats els que pagaven i els que no pagaven. L'ensenyament gratuït dels nens pobres els donava dret només a aprendre a llegir; si volien aprendre a escriure ja havien de pagar.

Es creen les societats de socors mutus: el 1863 la Hermandad de Santa Coloma i la de San Salvador: socis que es protegeixen i cuiden entre ells, pagant una quantitat mensual i així cobren en cas de malaltia o mort "*Queda excluido el hermano que tenga la fatalidad de enfermar de males venéreos, u otros males voluntarios causados en riñas, disputas, juegos y apuestas*"

El reglament és un clàssic d'aquest tipus i té els següents trets: localisme (només s'admeten residents de Santa Coloma), voluntarisme (els mateixos germans han d'anar a visitar i controlar als germans malalts), intrusisme (es regula tant els horaris del malalt com els tipus de malaltia que pot o no contraure), religiositat (una despesa enorme en la

festa de la patrona), universalitat laboral (no s'ha de ser de cap feina concreta, totes valen), participativa (es multava a qui no participava en les reunions). Respecte a les prestacions estan basades en la malaltia i una petita ajuda en cas de mort, deixant la jubilació en les mans subjectives de la pròpia Junta.

L'any 1908 la societat de "Santa Coloma" la formaven 110 socis i la de "San Salvador" 178 socis, invertint en socors 401 pessetes la primera i 1.363 la segona.¹ L'any 1990 encara existia la societat mutual Germandat de St Salvador i Sta Coloma amb 102. L'any 1911 es funda la societat L'Ateneu Popular "*sociedad dedicada a difundir la cultura, practicar el socorro y ejemplarizar el recreo*". Els fins de la societat es durien a terme amb la formació de Seccions, i una de les que tingué més èxit fou la de Socors Mutus.

Dues associacions de socors mutus coneixem a Santa Coloma: una comprenia el veïnat de Castanyet, i l'altra el veïnat de Sant Pere Cercada i Sauleda. Les dues societats es crearen el 1910 i 1913 i els seus reglaments són bastant idèntics. Comentem el de Sant Pere Cercada que tenia el nom de *Sociedad de Socorros Mutuos establecida en San Pedro Cercada y comarca bajo la advocación de la Sagrada Familia, Jesús, María y José*. El Reglament i constitució és de l'any 1913

Una fundació particular creada oper Dolors Mundet Vilallonga el 1905 amb 30000 ptes per ajudar als pobres: "*La renta de este capital se distribuirá en limosnas, ya en metálico, ya en especie a los pobres de la parroquia que en concepto de los Administradores que más abajo se dirán, estén necesitados y que por su honradez y piedad merezcan ser favorecidos tanto en salud, como en enfermedad*

Les Junes Locals de Protecció a la Infància i Repressió a la Mendicitat es crearen el 1911. La seva finalitat era prou clara: evitar l'explotació dels menors, tenir cura de la seva integritat física en cas d'abandonament, malnutrició i evitar la mendicitat ambulat pels pobles. La primera referència colomenca es troba l'any 1911, quan la Junta ingressa 21,48 pessetes, producte percentual de les funcions de cinema fetes en el "Moderno" i el Círculo Columbense. L'any 1922 la Junta estava composta per l'alcalde-president, Josep Carós, el reverend Pere Dalmau, dos homes (Salvador Jordà i Domènec Noguer) i dues dones (Concepció Corominas i Carme Alemany)

¹AHG, Junta Beneficència, LLigall 43

Les despeses no variaran gaire: diners per a la lactància de germans bessons (un litre de llet diària), compra de roba i aliments per a nadons pobres, ajudes per al puerperi de mares pobres. compra de vals per la Festa Major i per Nadal per a les famílies pobres (un quilo de pa i mig quilo de carn), el pagament de viatges a Salt per ingressar-hi dements a l'hospital psiquiàtric, viatges a l'hospital de Girona

L'associació per excel·lència creada a Santa Coloma per mitigar la pobresa dels colomencs i dels transeünts fou La Caritat, fundada l'any 1913 com a pròpia iniciativa local i que fou la que realment, al marge de les institucions oficials, aglutinà l'interès colomenc per a la caritat i la beneficència.

Els seus orígens es troben el 28 de novembre de 1910 quan en una sessió plenària de l'ajuntament l'alcalde explica que "*resultando cada día más difícil hacer cumplir el acuerdo prohibiendo la mendicidad y especialmente en la actual época del año, como también para atender al socorro domiciliario con los escasos recursos de la Corporación, propone crear una Entidad....*" sotmesa al patronat de l'ajuntament però que actués independentment. Es va crear una comissió formada per tres regidors (LLavari, Cubarsí i Corominas) i cinc veïns (Aragó, Jordà, Sala, Costa i Vilallonga). Aquesta comissió elaborà un reglament: "*en primer término el socorro de los pobres y desvalidos de la ciudad, con arreglo a los principios de la caridad cristiana; y en segundo lugar y como consecuencia de la anterior, evitar la mendicidad.*

El funcionament era ben senzill: es tractava de donar menjar als pobres transeünts, però sobretot als pobres estructurals colomencs (vídues, avis, nens orfes, jornalers amb feines precàries). L'associació tenia un vocal de torn mensual que tenia una contrasenya: quan venia un transeünt li donava la contrasenya per tenir dret a la sopa. Als pobres del poble no se'ls permetia emportar-se'n la sopa a casa. L'àpat era cuinat per les germanes de Sant Josep de l'hospital i es donava a les dotze del migdia, afegint-s'hi sempre un bon tros de pa per a la resta del dia. Els mesos on es donen més racions són desembre i maig El 1916 va arribar a donar 23000 racions de menjar. Els sis primers mesos de 1936, els últims d'existència de La Caritat, atengueren de mitjana 315 colomencs mensualment i 124 transeünts.

A nivell eclesiàstic i fora del control de la Junta de Beneficència, tenim constància, a través dels Fulls Parroquials que la parròquia feia dos tipus de col·lectes relacionades amb la beneficència: per un costat i un cop a l'any, la col·lecta del

Domund, creat pel papa Pius XI l'any 1926 i basat en la trilogia oració, propaganda i almoïna per a les Missions Catòliques. I en segon lloc, es feia una col·lecta mensual, l'anomenada Col·lecta del pa de sant Antoni pels pobres de la Conferència, que recollia un mitjana de 12 pessetes mensuals l'any 1933 concretament. i que corresponia a la Conferència de Senyores de Sant Vicenç de Paül.

LA BENEFICÈNCIA DURANT EL FRANQUISME

Els primers anys de la postguerra, des de la corporació municipal es continuava elaborant el Padró de Famílies Pobres Podien formar part d'ell tots els caps de família que ingressessin menys de 2.500 pessetes. L'any 1950 hi consten 123 caps de família, que representa unes 450 persones, el 10% de la població.

Apart d'aquests serveis assistencials-sanitaris, l'ajuntament disposava d'un compte anomenat "Beneficència" per casos puntuals, ja que la Junta de Beneficència anà actuant durant el franquisme fins l'any 1979, malgrat que es deixà en mans de l'alcaldia la resolució dels petits problemes esporàdics

En la dècada de 1940 i inicis de 1950 els ingressos provenen pràcticament tots de l'impost sobre Recaptació d'Espectacles, Les despeses en aquests anys, majoritàriament van dirigides a la compra de llet per mainada, mig litre o un litre diari durant uns tres mesos. També s'hi troben petites despeses de pagament de viatges amb tren per anar a visitar metges a Barcelona o anar a l'hospital, trasllat d'algun malalt, pagament de baguls per indigents, el pagament de bons per donar a les famílies pobres el dia de la Festa Major, així com queviures per a l'hospital. Com a curiositat destacar l'any 1940, 7,20 pessetes per "*dos docenas de huevos para sobrealimentación de cuatro personas mordidas por un gato*". L'any 1978 s'acaba el funcionament de la Junta de Beneficència.

L'estat continuava descarregant sobre l'estament eclesiàstic bona part de la cura dels pobres a través encara de la clàssica caritat cristiana, ja que evidentment el franquisme no es va plantejar resoldre la pobresa sinó senzillament alleujar-ne les conseqüències per evitar desordres socials, de forma que l'Estat obrir la mànega perquè cada parròquia s'organitzés amb les seves associacions, col·lectes i mecanismes per ajudar els seus propis pobres. Tres eren les organitzacions colomenques per ajudar als pobres:

L'Associació de Dones de Sant Vicenç de Paül, Acció Catòlica i el Rober dels Pobres, les tres integrades per dones. Les tres recollien diners de les col·lectes que es feien mensualment o trimestralment a la parròquia, així com diversos donatius particulars. La primera repartia els diners en efectiu o bé en bonos de llet, carn i ous; Acció Catòlica els convertia en lots de menjar, roba i joguines normalment per Nadal i Reis i el Rober consistia en aprofitar roba usada per donar-la als més necessitats

SOLIDARITAT I ASSISTÈNCIA SOCIAL A FINALS DEL SEGLE XX

18.1.- EL SISTEMA CONFSSIONAL

Dos seran els sistemes que persistiran i es potenciaran les últimes dècades del segle XX: el públic i el religiós. Aquest segon continuarà basat en el voluntariat i les aportacions espontànies. A nivell de Diòcesi gironina ja es feia d'anys enrere una Col·lecta per a la Fam el mes de febrer i una Col·lecta de Caritat per Corpus, mentre que l'octubre es feia la Col·lecta del Domund. De la Col·lecta de Caritat, el 50% anava a Càritas Diocesana i l'altra 50% l'usava el rector de la parròquia per sufragar les necessitats puntuals dels pobres ciutadans i transeünts..

Tanmateix a partir dels anys noranta la parròquia ha creat i/o reestructurat els seus serveis d'assistència social i disposa d'un vertader organigrama en el qual destaca l'existència d'un grup local de Càritas, un grup local de Mans Unides, l'Agermanament 0,7% i el PROIDE-La Salle. En aquest organigrama, els tres últims grups corresponen a activitats de caritat-solidaritat amb països i zones de l'anomenat Tercer Món, mentre que Càritas actua per temperar les problemàtiques socials del mateix poble.

Mans Unides és una ONGD catòlica, formada per voluntaris i creada l'any 1960 tot i que a Santa Coloma s'estructurà a començaments dels noranta. Lluita contra la pobresa, la fam, la malaltia la manca d'instrucció i el subdesenvolupament i contra les seves causes: la injustícia, el repartiment desigual, la insolidaritat...A partir de l'any 1978 va adquirir plena personalitat jurídica. La seva línia de treball es basa en:

- a) Sensibilitzar i informar l'opinió pública sobre la realitat del tercer Món
- b) Finançar projectes de desenvolupament

El finançament de Mans Unides prové d'aportacions voluntàries fixes (quotes), esporàdiques (campanyes) i institucionals (organismes públic bàsicament). Els diners

obtinguts serveixen per finançar un projecte concret en un lloc concret i determinat amb un responsable que ha fet la proposta i en farà el seguiment. Últimament s'agafa com a norma que cada arxiprestat aconseguixi els diners per finançar un projecte determinat. L'evolució dels ingressos de Mans Unides aquests últims anys ha variat molt. Des dels inicis quan es feia només la Campanya contra la Fam en forma de col·lecta fins a les diverses activitats que hem vist de l'any 1996. Així de les 38.255 pessetes recollides l'any 1980 es passà a les 197.061 pessetes de l'any 1985, les 761.115 pessetes de l'any 1990 i les 1.643.260 pessetes de l'any 1995.

Una altra activitat relacionada amb el Tercer Món, de caràcter més particular, és el PROIDE-La Salle, (Promoció i Desenvolupament) mitjançant el qual es fa una campanya de conscienciació i recollida de diners dins el teixit social de l'associació (pares, alumnes, ex-alumnes, associació de pares..) per tal d'ajudar a projectes que La Salle porta a terme a diferents països del Tercer Món

Finalment i des de l'any 1995 la parròquia ha iniciat la campanya Agermanament 0,7% consistent en donar aquesta quantitat dels diners recollits en la parròquia a una parròquia d'un país del Tercer Món, concretament a la parròquia de Tocancipà (Cundinamarca, Colòmbia). De fet aquest agermanament no és una caritat directa sinó la dedicació exclusiva d'una part dels diners recollits per tal d'anar conscienciant als cristians i institucions locals que facin el mateix amb el seus béns..

A nivell d'actuació local s'ha d'analitzar el funcionament de Càritas a Santa Coloma s'organitzà com a tal el mes de juny de 1990, amb un grup de set voluntaris. La seva funció és ajudar al necessitat en moments puntuals relacionats bàsicament amb problemes econòmics: manca de habitacle, roba, aliments, manca de feina, manca de diners per pagar rebuts, lloguers, menjadors escolars.... Per resoldre aquestes situacions, el grup inicial de Càritas es va anar ampliant fins a les disset persones de l'any 1999 fet que ha permès rendibilitzar la seva operativitat. Cada persona que demana l'ajut de Càritas se li obre una fitxa amb les dades bàsiques econòmiques, socials i familiars i es va fent un seguiment del problema plantejat. Càritas està organitzada en tres seccions bàsiques: Rober, Aliments i Mobles, que permet oferir el mínim indispensable per viure els necessitats. Cada família o persona usuària planteja les seves necessitats i des de Càritas s'intenta cobrir oferint un servei setmanal, quinzenal o

mensual d'ajuda en roba, aliments o mobles. Al mateix temps, s'intenta conscienciar a les persones necessitades de la importància d'organitzar-se autònomament i d'integrar-se en la societat colomenca. Una segona funció, aquesta sí en diners, consisteix en ajudar a pagar Menjadors Escolars o llibres, rebuts de lloguer.... Una altra és l'atenció als transeünts: si fins fa poc Càritas els enviava a un hostel del poble a menjar i passar la nit ara ha fet un conveni amb l'ajuntament mitjançant el qual és aquest qui se n'encarregui. Deixant de banda les aportacions econòmiques directes, Càritas obté material de les aportacions voluntàries de roba de segona mà, renovació de mobles, excedents alimentaris de particulars i/o magatzems, i CEE, fet que permet que la inversió feta en diners sigui mínima.

L'any 1998, els aproximadament seixanta usuaris de Càritas a Santa Coloma, es podien dividir a terços: un 33% de gambians, un 33% de magrebins i un 33% d'autòctons, amb una tendència creixent de magrebins.

Respecte als problemes plantejats varien si es tracta d'immigrants o d'autòctons. Els primers ofereixen problemes econòmics: manca de pis, roba, mobles, sous escassos i tot el que d'aquí deriva: habitatges insalubres, dificultat per alimentar els infants, pagar-los els llibres,....Els autòctons en canvi acostumen presentar problemes més puntuals: avis i àvies en solitud i mitjans econòmics escassos, mares solteres o separades amb fills, drogaaddictes, ex-presidiaris, famílies en atur inesperat....

Càritas actua doncs en un doble sentit: directe, oferint solucions pràctiques i ràpides a problemes puntuals de manca d'aliments, roba, mobles, llibres...I indirecte, informant i derivant les necessitats dels usuaris cap als Serveis Socials per tal d'actuar a llarg termini en forma de beques oficials, pre-tallers, pensions.....

La conclusió que es treu és que Càritas ha teixit una vertadera xarxa on implica a bona part de la població: no només recollint diners en les col·lectes parroquials, sinó aconseguint que persones i comerços s'immergeixin directament en l'ajut. Uns ofereixen preus de regal perquè els necessitats comprin estufes i estris bàsics, altres deixen magatzems i frigorífics per guardar material, altres col·laboren fent viatges traginant mobles i altres senzillament pensen en Càritas quan han de llençar roba, mobles o aliments . Tot plegat ha fet augmentar els pressupostos i la influència de l'associació, de forma que si l'any de la seva creació recollia 597.014 pessetes, l'any 1993-1994 se'n recollien 948.887 i l'any 1997, 1.681.751 pessetes.

ELS SERVEIS SOCIALS PÚBLICS

L'ajuntament de Santa Coloma, en el seus primers anys de retrobament amb la democràcia, intentava organitzar-se i muntar un servei d'assistència social efectiu. A nivell polític les coses no estaven clares i la prova es troba en les variades denominacions que rebé l'assistència social en l'ajuntament colomenc: en les primeres eleccions municipals apareix una regidoria de Geriatria i Vellesa, que era el que més s'assemblava a problemes socials. En el cartipàs de 1983, sorgeix la Regidoria de Beneficència dins els esquemes més clàssics del segle XIX, que canvia l'any 1987 amb el nom d'Assistència Social, molt més d'acord amb l'esperit de la Constitució. L'any 1990 es delegaran les funcions assistencials en el Consell Comarcal, fet que no vol dir la pèrdua de sobirania en aquest camp, ja que en el cartipàs de 1991 existeix una Regidoria d'Obres Socials encomanada al propi alcalde, i l'any 1995 agafa el nom de Benestar Social. Cinc legislatures i cinc noms. L'ajuntament disposava d'una Assistent Social que entrevistava les persones sol·licitants, en feia una fitxa i proposava una solució

Els problemes econòmics consistien bàsicament en manca total d'ingressos o ingressos insuficients; els d'habitatge eren manca d'habitatge, desnonament o condicions nefastes de les habitacles; els problemes de salut corresponien a malalties orgàniques cròniques disminucions psíquiques o físiques ; Els de treball corresponia a aturats de llarga duració o joves buscant la primera feina; els problemes de família eren bàsicament males relacions entre els membres familiars, maltractaments i famílies monoparentals; els d'estudis corresponien a manca d'integració en la xarxa escolar; els de serveis socials eren bàsicament problemes derivats d'ancians buscant residències, avis i àvies vivint sols i disminucions diverses; els de justícia afectava a delinqüents i els transeünts eren els rodamóns, encara existents

Per ajudar a solucionar aquests problemes, dos n'eren els camins: el primer desviar els problemes cap els organismes capaços per solucionar-los (Ensenyament, Justícia, Treball, Sanitat, Càritas....). Coneixent el problema la funció de l'assistent social era encaminar la persona necessitada cap el lloc adequat per demanar una subvenció, una beca, inscriure's a pre-tallers, obtenir aliments i roba....Un altre camí era el donat pel propi Consell Comarcal i l'ajuntament si n'era possible. Així aquest mateix 1989 la Regidoria de Serveis Socials de Santa Coloma dedicà un pressupost de 1.750.000 pessetes per cobrir necessitats urgents (200.000 pessetes per ajudes familiars,

compra medicaments; 250.000 pessetes per altres ajuts directes individuals i 1.200.000 pessetes per pagar beques de menjadors escolars i llibres). Els transeünts se'ls donava un val per obtenir un entrepà i un dinar o sopar en una fonda del poble i se'ls pagava un bitllet per a anar a Girona o a l'estació de tren de Sils

L'any 1990 l'ajuntament signava un contracte amb el Consell Comarcal mitjançant el qual aquest s'encarregava dels Serveis Socials en el municipi i l'ajuntament aportava unes subvencions que, juntament amb les de l'ICASS finançaven el servei. Així, per exemple, l'any 1992 el pressupost de l'ajuntament per Serveis Socials es desglossava així:

Per Serveis de l'Assistent Social del Consell Comarcal	1.353.420 pessetes
Per atencions benèfiques diverses	343.434 pessetes
Per beques de Llibres i Menjadors Escolars	738.928 pessetes
TOTAL	2.435.782 pessetes,

que representava el 0,42% del pressupost total de l'ajuntament.

Pràcticament amb deu anys de funcionament les prestacions dels Serveis Socials en temes exclusius de Pobresa Social en el municipi a finals del segle XX són les següents:

- a) Beques de Menjador Escolar: atorgades pel Departament d'Ensenyament i gestionades pel Consell Comarcal: els Serveis Socials fan un informe de la família que la demana i es contrasta amb l'informe elaborat pel Consell Escolar estant el Consell Comarcal el que confecciona el llistat definitiu. El curs 1998-99 es concediren a Santa Coloma 52 beques per un import total de 2.188.298 pessetes
- b) Beques de Llibres atorgades per l'ajuntament: els Serveis Socials confeccionen un informe i amb el Regidor de Serveis Socials es fa el llistat definitiu. En el curs 1998-99 es concediren 18 beques de llibres per un import de 758.838 pessetes
- c) Ajudes d'urgència social: per suplir mancances econòmiques urgents. Els Serveis Socials fan una valoració i la Regidoria de Serveis Socials decideix la quantia a donar
- d) Excedents alimentaris de la CEE: es fa una doble llista, els Serveis Socials i Càritas i es distribueix a les famílies que es consideren més necessitades
- e) Servei d'Atenció Domiciliària: correspon a casos concrets d'ajuda a domicili de malalts crònics o mentals

Hi ha una bona col·laboració entre Serveis Socials i Regidoria amb reunions mensuals i entre Serveis Socials i Càritas amb intercanvi d'informació.

PROBLEMÀTIQUES PRESENTADES ALS SERVEIS SOCIALS DE SANTA COLOMA DE FARNERS L'ANY 1997
(Arxiu Benestar Social del Consell Comarcal de La Selva)

PROBLEMA	Casos	%	PROBLEMA	Casos	%
Economia	39	17,2	Escola	14	6,2
Habitatge	7	3,0	Serveis Socials	21	9,3
Salut	89	39,0	Justícia	4	1,7
Treball	35	15,3	Transeünts		
Família	19	8,3	TOTAL	228	100%